

Løsning øving 4

Oppgave 1.

- a) Å vise hermitisiteten til operatorene \mathbf{A} , \mathbf{E} og \mathbf{B} er forholdsvis rett fram. Vi viser det bare for \mathbf{A} her, beviset for de to andre er helt tilsvarende. For en hermitesk operator er $\mathbf{A}^\dagger = \mathbf{A}$, og her er

$$\begin{aligned} \mathbf{A}^\dagger &= \sum_{\mathbf{k}, \lambda} \hat{\mathbf{e}}_{\mathbf{k}, \lambda} \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{\mathbf{k}}}} \left(a_{\mathbf{k}, \lambda} e^{i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} + a_{\mathbf{k}, \lambda}^\dagger e^{-i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} \right)^\dagger \\ &= \sum_{\mathbf{k}, \lambda} \hat{\mathbf{e}}_{\mathbf{k}, \lambda} \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{\mathbf{k}}}} \left(a_{\mathbf{k}, \lambda}^\dagger e^{-i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} + a_{\mathbf{k}, \lambda} e^{i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} \right) = \mathbf{A}. \end{aligned}$$

Som vist i forelesningen er de andre feltene gitt ved

$$\mathbf{E} = i \sum_{\mathbf{k}, \lambda} \hat{\mathbf{e}}_{\mathbf{k}, \lambda} \sqrt{\frac{\hbar \omega_{\mathbf{k}}}{2\varepsilon_0 V}} \left(a_{\mathbf{k}, \lambda} e^{i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} - a_{\mathbf{k}, \lambda}^\dagger e^{-i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} \right)$$

og

$$\mathbf{B} = i \sum_{\mathbf{k}, \lambda} (\mathbf{k} \times \hat{\mathbf{e}}_{\mathbf{k}, \lambda}) \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{\mathbf{k}}}} \left(a_{\mathbf{k}, \lambda} e^{i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} - a_{\mathbf{k}, \lambda}^\dagger e^{-i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} \right),$$

og hermitisiteten av disse ser en lett.

- b) For å kunne skrive $\mathbf{A}(\mathbf{r})$ på den oppgitte måten, lønner det seg først å innse at $\hat{\mathbf{e}}_{\mathbf{k}, \lambda} = \hat{\mathbf{e}}_{-\mathbf{k}, \lambda}$ (eller i det minste kan man velge basisvektorene slik, og det er ingen grunn til å gjøre det noe annerledes). Dessuten er $\omega_{-\mathbf{k}} = \omega_{\mathbf{k}}$. Dermed kan en skrive

$$\begin{aligned} \mathbf{A}(\mathbf{r}) &= \sum_{\mathbf{k}, \lambda} \hat{\mathbf{e}}_{\mathbf{k}, \lambda} \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{\mathbf{k}}}} a_{\mathbf{k}, \lambda} e^{i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} + \sum_{\mathbf{k}, \lambda} \hat{\mathbf{e}}_{\mathbf{k}, \lambda} \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{\mathbf{k}}}} a_{\mathbf{k}, \lambda}^\dagger e^{-i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} \\ &= \sum_{\mathbf{k}, \lambda} \hat{\mathbf{e}}_{\mathbf{k}, \lambda} \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{\mathbf{k}}}} a_{\mathbf{k}, \lambda} e^{i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} + \sum_{\mathbf{k}, \lambda} \hat{\mathbf{e}}_{-\mathbf{k}, \lambda} \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{-\mathbf{k}}}} a_{-\mathbf{k}, \lambda}^\dagger e^{i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} \\ &= \sum_{\mathbf{k}, \lambda} e^{i\mathbf{k} \cdot \mathbf{r}} \hat{\mathbf{e}}_{\mathbf{k}, \lambda} \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{\mathbf{k}}}} \left(a_{\mathbf{k}, \lambda} + a_{-\mathbf{k}, \lambda}^\dagger \right), \end{aligned}$$

altså er

$$\mathbf{A}_{\mathbf{k}} = \sum_{\lambda=1}^2 \hat{\mathbf{e}}_{\mathbf{k}, \lambda} \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{\mathbf{k}}}} \left(a_{\mathbf{k}, \lambda} + a_{-\mathbf{k}, \lambda}^\dagger \right).$$

For å vise kommutatorrelasjonen trenger vi kommutatoren

$$\begin{aligned} \left[a_{\mathbf{k}, \lambda} + a_{-\mathbf{k}, \lambda}^\dagger, a_{\mathbf{k}', \lambda'} + a_{-\mathbf{k}', \lambda'}^\dagger \right] &= \left[a_{\mathbf{k}, \lambda}, a_{-\mathbf{k}', \lambda'}^\dagger \right] + \left[a_{-\mathbf{k}, \lambda}^\dagger, a_{\mathbf{k}', \lambda'} \right] \\ &= \delta_{\mathbf{k}, -\mathbf{k}'} \delta_{\lambda, \lambda'} - \delta_{-\mathbf{k}, \mathbf{k}'} \delta_{\lambda, \lambda'} = 0. \end{aligned}$$

Da har vi at

$$\begin{aligned} & [\hat{e}_1 \cdot \mathbf{A}_k, \hat{e}_2 \cdot \mathbf{A}_{k'}] \\ &= \left[\sum_{\lambda=1}^2 (\hat{e}_1 \cdot \hat{e}_{k,\lambda}) \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_k}} (a_{k,\lambda} + a_{-k,\lambda}^\dagger), \sum_{\lambda'=1}^2 (\hat{e}_2 \cdot \hat{e}_{k',\lambda'}) \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{k'}}} (a_{k',\lambda'} + a_{-k',\lambda'}^\dagger) \right] \\ &= \sum_{\lambda=1}^2 \sum_{\lambda'=1}^2 (\hat{e}_1 \cdot \hat{e}_{k,\lambda}) (\hat{e}_2 \cdot \hat{e}_{k',\lambda'}) \frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \sqrt{\omega_k \omega_{k'}}} [a_{k,\lambda} + a_{-k,\lambda}^\dagger, a_{k',\lambda'} + a_{-k',\lambda'}^\dagger] = 0. \end{aligned}$$

c) På samme måte som i a) har vi at Fourierkomponentene til de elektriske og magnetiske feltene er

$$\begin{aligned} \mathbf{E}_k &= i \sum_{\lambda=1}^2 \hat{e}_{k,\lambda} \sqrt{\frac{\hbar \omega_k}{2\varepsilon_0 V}} (a_{k,\lambda} - a_{-k,\lambda}^\dagger) \\ \mathbf{B}_k &= i \sum_{\lambda=1}^2 (\mathbf{k} \times \hat{e}_{k,\lambda}) \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_k}} (a_{k,\lambda} + a_{-k,\lambda}^\dagger) = i \mathbf{k} \times \mathbf{A}_k. \end{aligned}$$

Dermed blir den første kommutatoren lik

$$\begin{aligned} & [\hat{e}_1 \cdot \mathbf{E}_k, \hat{e}_2 \cdot \mathbf{A}_{k'}] \\ &= \left[i \sum_{\lambda=1}^2 (\hat{e}_1 \cdot \hat{e}_{k,\lambda}) \sqrt{\frac{\hbar \omega_k}{2\varepsilon_0 V}} (a_{k,\lambda} - a_{-k,\lambda}^\dagger), \sum_{\lambda'=1}^2 (\hat{e}_2 \cdot \hat{e}_{k',\lambda'}) \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{k'}}} (a_{k',\lambda'} + a_{-k',\lambda'}^\dagger) \right] \\ &= i \sum_{\lambda=1}^2 \sum_{\lambda'=1}^2 (\hat{e}_1 \cdot \hat{e}_{k,\lambda}) (\hat{e}_2 \cdot \hat{e}_{k',\lambda'}) \frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V} \sqrt{\frac{\omega_k}{\omega_{k'}}} [a_{k,\lambda} - a_{-k,\lambda}^\dagger, a_{k',\lambda'} + a_{-k',\lambda'}^\dagger]. \end{aligned}$$

Den siste kommutatoren i dette uttrykket blir

$$[a_{k,\lambda}, a_{-k',\lambda'}^\dagger] - [a_{-k,\lambda}^\dagger, a_{k',\lambda'}] = 2\delta_{k,-k'} \delta_{\lambda,\lambda'},$$

slik at resultatet blir

$$[\hat{e}_1 \cdot \mathbf{E}_k, \hat{e}_2 \cdot \mathbf{A}_{k'}] = \delta_{-k',k} \frac{i\hbar}{\varepsilon_0 V} \sum_{\lambda=1}^2 (\hat{e}_1 \cdot \hat{e}_{k,\lambda}) (\hat{e}_2 \cdot \hat{e}_{k,\lambda}).$$

I den andre kommutatoren kan vi bruke vektoridentiteten $\hat{e}_2 \cdot (\mathbf{k} \times \mathbf{A}_k) = (\hat{e}_2 \times \mathbf{k}) \cdot \mathbf{A}_k$, som gir oss

$$\begin{aligned} & [\hat{e}_1 \cdot \mathbf{E}_k, \hat{e}_2 \cdot \mathbf{B}_{k'}] = [\hat{e}_1 \cdot \mathbf{E}_k, i\hat{e}_2 \cdot (\mathbf{k} \times \mathbf{A}_k)] \\ &= \left[i \sum_{\lambda=1}^2 (\hat{e}_1 \cdot \hat{e}_{k,\lambda}) \sqrt{\frac{\hbar \omega_k}{2\varepsilon_0 V}} (a_{k,\lambda} - a_{-k,\lambda}^\dagger), i(\hat{e}_2 \times \mathbf{k}) \cdot \sum_{\lambda'=1}^2 \hat{e}_{k',\lambda'} \sqrt{\frac{\hbar}{2\varepsilon_0 V \omega_{k'}}} (a_{k',\lambda'} + a_{-k',\lambda'}^\dagger) \right] \\ &= -\delta_{-k',k} \frac{\hbar}{\varepsilon_0 V} \sum_{\lambda=1}^2 (\hat{e}_1 \cdot \hat{e}_{k,\lambda}) [(\hat{e}_2 \times (-\mathbf{k})) \cdot \hat{e}_{-k,\lambda}] \end{aligned}$$

Nå har vi et uttrykk i summen på formen $\sum_{\lambda} (\mathbf{v} \cdot \hat{e}_{k,\lambda})(\mathbf{w} \cdot \hat{e}_{k,\lambda})$, der $\hat{e}_{k,\lambda}$ for $\lambda \in \{1, 2\}$ er to ortogonale enhetsvektorer. $\mathbf{w} = \hat{e}_2 \times \mathbf{k}$ er en vektor som ligger i planet utspent av $\hat{e}_{k,1}$ og $\hat{e}_{k,2}$ siden \mathbf{k} er ortogonal på dette planet. Derfor er denne summen ganske enkelt lik $\mathbf{v} \cdot \mathbf{w}$ ¹.

¹For å se dette mer eksplisitt; vektorene \hat{k} , $\hat{e}_{k,1}$ og $\hat{e}_{k,2}$ er ortogonale basisvektorer i det 3-dimensjonale rommet. Da kan vi skrive $\mathbf{v} = \alpha_v \hat{e}_{k,1} + \beta_v \hat{e}_{k,2} + \gamma_v \hat{k}$, og $\mathbf{w} = \alpha_w \hat{e}_{k,1} + \beta_w \hat{e}_{k,2}$. Enkel utregning gir da at

$$\sum_{\lambda} (\mathbf{v} \cdot \hat{e}_{k,\lambda})(\mathbf{w} \cdot \hat{e}_{k,\lambda}) = \alpha_v \alpha_w + \beta_v \beta_w = \mathbf{v} \cdot \mathbf{w}.$$

Dette gir at kommutatoren er

$$\underline{[\hat{e}_1 \cdot \mathbf{E}_k, \hat{e}_2 \cdot \mathbf{B}_{k'}] = \delta_{-k',k} \frac{\hbar}{\epsilon_0 V} \hat{e}_1 \cdot (\hat{e}_2 \times \mathbf{k}) = \delta_{-k',k} \frac{\hbar}{\epsilon_0 V} (\hat{e}_1 \times \hat{e}_2) \cdot \mathbf{k}}$$

Vi har fra ovenfor at $\mathbf{B}_k = i\mathbf{k} \times \mathbf{A}_k$. Vi har også vist at alle Fourierkomponentene \mathbf{A}_k kommuterer innbyrdes, derav følger det umiddelbart at

$$\underline{[\hat{e}_1 \cdot \mathbf{B}_k, \hat{e}_2 \cdot \mathbf{A}_{k'}] = 0.}$$

Siden Fourierkomponentene av det elektriske og det magnetiske feltet ikke kommuterer, vil det ikke være mulig å lage et elektromagnetisk felt med spesifiserte verdier av begge feltene overalt.